

grundsätzlichen Wert haben sowohl die erhaltene Spätbarockgestalt der Kapelle (ihre Masse, Anlage, Details der illusionistischen Lösung der Fassaden) als auch die klassizistischen und historisierenden Umgestaltungen (Mobiliar, neue Ausmalung). Die späteren neuzeitlichen Eingriffe haben dem Bau zum Glück nichts an seiner Bedeutung abgenommen. Anhand der gründlichen Untersuchungen konnte der Kapelle ihre ursprüngliche Gestalt durch Ergänzung mit der Putzmasse der gleichen Zusammensetzung wie der der Barock- und Spätbarockschichten und zwar in traditioneller Technologie unter Verwendung des Kalkputzes mit Naturpigmenten zurückgegeben werden. Die Fassaden erhielten ihre ursprüngliche Farbigkeit im Ziegelrot mit heller Tektonik zurück. Bei ihrer 250. Jährung kann die Langgrüner Nepomukkapelle wieder der dörflichen Kommunität dienen, die Persönlichkeit ihres Stifters repräsentieren und weiterhin als ein interessantes, die lokale Bedeutung überschreitendes Denkmal empfunden und studiert werden.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Bystřice u Hroznětína (Langgrün b. Lichtenstadt, Bez. Karlovy Vary [Karlsbad]) als langgestrecktes Dorf noch ohne Kapelle dargestellt, handgezeichnete kolorierte Mappe der Pfarr- und Filialkirchen, Wallfahrtsorte und Kapellen des Saazer Kreises, um die Mitte des 18. Jahrhunderts (NA [Nationalarchiv] Prag, APA I, Archivgut Nr. 5090, Sign. G/4, Karton 4118).
Abb. 2: Bystřice u Hroznětína, Lageplan der Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk (Parz.-Nr. 23) und des Schulgebäudes (Parz.-Nr. 22), Ausschnitt der Indikationskarte des stabilen Katasters, 1842-1859 (NA Prag, s. Zit. in Anm. 65).

Abb. 3: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Hauptfront, Ansicht von Nordwesten, in der Nachbarschaft das Schulgebäude Nr.-Konskr. 29, wohl die 1920er-1930er Jahre (übernommen aus dem Karlsbader Badeblatt Bd. 10, 1960, Heft 9, S. 149).

Abb. 4: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Hauptfront, Ansicht von Nordosten, nebenan das ehemalige Schulgebäude Nr.-Konskr. 29 (Foto J. Gryc, September 1988, NPÚ ÚOP in Loket [Nationalinstitut für Denkmalpflege, regionale Facharbeitsstätte Elbogen], Fotoarchiv, Negativ Nr. 188842).

Abb. 5: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Presbyterium, Ansicht von Süden, im Vordergrund der Schuppenzubau aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts (Foto J. Gryc, September 1988, NPÚ ÚOP in Loket, Fotoarchiv, Negativ Nr. 188841).

Abb. 6: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, analytischer Grundriss in der Erdgeschosshöhe; braun – Barock 1769–1772, grün – klassifizierender Barock 1802, ocker – historisierend 1866, grau – Jagendstilfluss 1914, gelb – neuzeitlich (Zeichnung L. Zeman, Bauaufnahme Jurica A.G.).

Abb. 7: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Ansicht von Nordosten vor der Fassadenrenovierung, Zustand 2013 (alle Fotos L. Zeman, falls nicht anders angeführt).

Abb. 8: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Ansicht von Osten vor der Fassadenrenovierung, Detail der freigelegten Schichten unter dem abgefallenen Verputz, Zustand 2013.

Abb. 9: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Befund beim Fenster an der Ostfront des Schiffs, Detail von Volute und Schlussstein, Zustand 2014.

Abb. 10: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Ostfront-Befund, Detail des Umsäumens der eingesenkten Fläche, Zustand 2014.

Abb. 11: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Rekonstruktion der Farbenbehandlung der Fassaden der Bauzeit (Zeichnung L. Zeman, Bauaufnahme Jurica A.G.).

Abb. 12: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk nach der Fassadenrenovierung, nördliche Eingangsfront, Zustand 2017.

Abb. 13: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk nach der Fassadenrenovierung, östliche Seitenfront, Zustand 2017.

Abb. 14: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk nach der Fassadenrenovierung, Detail eines Fensters mit illusionistisch gemalter Umrahmung an der Ostfassade, Zustand 2017.

Abb. 15: Bystřice u Hroznětína, Kapelle des hl. Johannes v. Nepomuk, Blick in den Innenraum Schiff vom Eingang hin, Zustand 2017.

STYLIZOVANÉ MRAMOROVÁNÍ DVEŘÍ A DALŠÍCH INTERIÉRO- VÝCH TRUHLÁŘSKÝCH PRVKŮ NA PŘÍKLADECH DVOU DOMŮ V OLŠINĚ A HODŇOVĚ

JIŘÍ BLOCH – JARMILA HANSOVÁ –
DANIEL ŠNEJD

STYLISED MARBLED DOOR AND OTHER INTERIOR JOINER'S ELEMENTS EXEMPLIFIED BY TWO HOUSES IN OLŠINA AND HODŇOV

The entrance door to house no. 6 in Olšina has survived along with the built-in cabinet door and a long plate-holding shelf decorated with folk-style illusive marbling in blue hues. The same decoration was detected on the interior door in the house no. 16 in Hodňov; the door had a blue stencil decor. Such decoration is related to the painted furniture fashion that culminated in the vernacular milieu in the 18th century and reverberated up to the 20th century. Evidence of marbled interior elements is extremely sporadic because they come from villages affected by the expulsion of the German-speaking population after World War Two.

Key words: door, illusive marble decor, Hodňov, Olšina, painted folk furniture

V usedlosti čp. 6 v Olšině se dochovaly vstupní dveře, dvířka vestavěné skříňky a dlouhá police na talíře, zdobené lidově pojatým iluzivním mramorováním v odstínech modré barvy. Stejný dekor je na interiérových dveřích z usedlosti čp. 16 v Hodňově, kde byly dveře s rovněž modrým, šablonovým dekorem. Toto zdobení souvisí s módou malovaného nábytku, vrcholící v lidovém prostředí v 18. století, s dozvukem do 20. století. Ojedinělé doklady mramorovaných částí interiéru jsou o to vzácnější, že byly učiněny v obcích, postižených po druhé světové válce odsunem německy mluvícího obyvatelstva.

Klíčová slova: dveře, iluzivní mramorování, Hodňov, Olšina, lidový malovaný nábytek

V roce 2017 probíhal v rámci přípravy nové publikace na téma jihočeské venkovské architektury plošný průzkum, díky kterému byly na Českokrumlovsku zaznamenány i usedlosti v Olšině (čp. 6) a nedalekém Hodňově (čp. 16). V interiérech obou usedlostí se vzácně dochovaly truhlářské prvky, zdobené rustikálně provedeným mramorováním.

OLŠINA ČP. 6

Olšina je jednou ze středověkých kolonizačních vsí zlatokorunského cisterciáckého kláštera, v jehož vlastnictví (s výjimkou doby od husitských válek až do roku 1568)¹⁾ zůstala až do zrušení kláštera roku 1785. Poté byla spolu s bývalými klášterními majetky začleněna do schwarzenberského panství Český Krumlov.²⁾

Obr. 1: Olšina (okres Český Krumlov) – dům čp. 6, pohled na obytnou část, jejíž interiér ukrývá soubor prvků s malovaným mramorováním (foto V. Babická).

Protože nejstarší dochovaná pozemková kniha obsahující zápisy o prodeji gruntů v Olšíně byla založená v roce 1734, máme první zprávu o prodeji olšinské usedlosti s dnešními čísly popisnými 6 a 30 až k roku 1737. Přinejmenším od této doby se usedlost předávala v rámci rodiny s příjmením Stiny, a to až do roku 1913, kdy došlo k majetkovému rozdělení usedlosti. Zatímco stávající majitelé a jejich potomci zůstali v západní polovině statku, která tehdy dostala nové číslo popisné 30, východní část usedlosti s původním čp. 6 byla prodána Franzi Scheiterbauerovi.³⁾

Po druhé světové válce sdílela Olšina osud stejný s mnoha dalšími vesnicemi a městy, osídlenými německy mluvícím obyvatelstvem. Usedlost čp. 6 patřila mezi nemovitosti, které měly po odsunu německých majitelů to štěstí, že se v ní usídlila rodina mající zájem na opravách svého nového obydlí. Zatímco například na zchátralé statky čp. 10, 15 a 18 v Olšíně byly vydány v roce 1956 demoliční výměry, obstaral si tehdejší majitel čp. 6 Ing. Leon Fragner roku 1954 stavební povolení na výstavbu nového vodního hospodářství včetně založení studny, položení potrubí, zřízení septiku, opravu střech, zřízení koupelny a záchodu, výměnu třinácti oken a třech dveří.⁴⁾ Naštěstí se modernizace tehdy týkala jen opravdu nutných věcí, na víc zřejmě nestačily síly – součástí stavebního povolení byla například i podmínka, že se nesmí odčerpávat pracovní síly plánovanému hospodářství, a proto se práce musely provádět svépomocí a z materiálu získaného z jiných demolovaných objektů nebo z volného trhu. Některé z hospodářských budov během poválečných let však zanikly, protože stavební obnova usedlosti se pochopitelně soustředila hlavně na obytnou část. Konzervativní přístup k její údržbě ale přetrvává díky citlivému přístupu majitelů domu až do současnosti, a proto se zde zachovalo množství cenných historických konstrukcí prozrazujících bohatý stavební vývoj.

Určení stáří jádra tohoto domu bude předmětem dalšího bádání, na základě archaických konstrukčních i dispozičních znaků lze však předpokládat, že nejstarší konstrukce mohou pocházet již ze 16. století.

V tomto příspěvku se soustředíme pouze na část vnitřní stavební výbavy a zařízení, které poji společná povrchová úprava malovaného mramorování. Ačkoliv se jedná o rustikální projev nižší výtvarné úrovně, způsobem užití a mírou dochování se v rámci regionu jedná o ojedinělý nález. Výbava je součástí interiéru světnice v prvním patře a skládá se ze vstupních dveří včetně obložky, dvířek vestavěné skříňky a dlouhé police na talíře. Nátěr je proveden temperou, fixovanou olejovým nátěrem, případně barvou na bázi olejového

(fermežového) nátěru. Základ tvoří bledě modrý plošný nátěr, přičemž tvůrce se snažil navodit iluzi mramorování pomocí téměř geometrických či amorfních obrazců, pří-

Obr. 2: Olšina – dům čp. 6, dveře v patře obytné části usedlosti, pohled z interiéru světnice (všechny snímky J. Bloch, není-li uvedeno jinak).

Obr. 3: Olšina – dům čp. 6, dveře v patře obytné části usedlosti, detailní pohled na část dveří kolem zámku.

Obr. 4: Olšina – dům čp. 6, dveře v patře obytné části usedlosti, pohled z horní síně na obložku dvevní niky.

padně poli vymezenými modrými a bílými linkami, které se na některých místech uplatňují v téměř pastózní formě. Odlišný tón stínování a výplně polí je tvořen technikou tupování tmavě modrou barvou. V místech opotřebení nátěru je zjevné, že je proveden v jedné vrstvě a nebyl obnovován, ani pod ním nejsou žádné starší nátěry, pouze na některých místech vystupuje bílý nebo velmi bledě modrý nátěr, pravděpodobně podkladní vrstva, takzvaný šeps. Kolem zámku dveří, tedy v místě obvyklého největšího znečištění, je proveden ochranný (obnovitelný) černý, dekorativně ukončený vertikální i horizontální pás. Že je součástí původního konceptu nátěru, je zjevné z návaznosti přilehlé výzdoby modrobílou linkou. Odlišná intenzita odstínů malby na obou stranách dveří bez viditelné dodatečné opravy vznikla zřejmě díky odlišnému charakteru prostorů, které dveře oddělují, tj. na jedné straně klima osvětlené a vytápěné světnice s kuchyňským provozem, na druhé

straně prostor tmavší, netemperované síně. Konstrukce dveří je rámová se čtyřmi výplněmi, závěsy jsou vnější volutové, další kování tvoří vnější krabicový zámek s klasickým štítkem a terčový úchop. Hluboká dvevní nika je opatřena dřevěným deštěním s vloženými kazetami.

Obr. 5: Olšina – dům čp. 6, interiér světnice v patře obytné části usedlosti, pohled na dvířka vestavěné skříňky a polici (foto M. Špinarová).

Dvířka vestavěné skříňky jsou rámová s jednoduchou výplní a zapuštěnými závěsy s kuželovou ucpávkou ukončenou kulíčkou, které jednoznačně řadí původ popisovaných povrchových úprav nejdříve do druhé poloviny 19. století.

HODŇOV ČP. 16

Sotva dva kilometry od Olšiny leží vesnice Hodňov, na jejíž návsi se nachází postupně se rozpadající usedlost čp. 16. Dnešní podoba statku, jenž je zřejmě staršího původu, byla určena především rozsáhlou přestavbou z období kolem poloviny 19. století.

Mramorované dveře zde byly součástí dnes již zaniklé dřevěné dělicí příčky světnice v patře objektu. Oboustranně malovaná stěna s iluzivním mramorováním byla linkami rozčleněna na jednotlivá „prkna“, v dolní části stěny se uplatňoval iluzivní rastr keramického obkladu zdobený šablonovým dekorem. Zpětně už nelze rozhodnout, zda šablonový „dlaždičkový“ rastr vznikl na mramorované stěně až dodatečnou úpravou. Lepší prosvětlení do místnosti s jedním okenním otvorem zajišťovalo okénko nad mramorovanými dveřmi. V původně prostorné světnici se třemi okny do návsi tak vznikly dvě menší místnosti. Lze předpokládat, že si proměnu prostorné světnice kolem poloviny 19. století vyžádal nárůst počtu obyvatel venkovského domu. Ve východní části původní světnice byly

Obr. 6: Hodňov (okres Český Krumlov) – kostel Nejsvětější Trojice (foto J. Drozda).

osazeny další výplňové dveře do vedlejší místnosti s jednoduchou šablonovou výzdobou patrně z konce 19. století, která přecházela z obvodových stěn na olištovanou zárubeň a dále na dveře.

V polovině devadesátých let 20. století byly z tohoto rozpadajícího se venkovského areálu deponovány dvojice malované dveře, prosvětlovací okénko a horní lišta zárubně do depozitáře Památkářské obce českokrumlovské.

Dnes jsou dveře součástí expozice stavebních řemesel v bývalém klášteře klarisek v Českém Krumlově.

Mramorované dveře

Mramorované dveře (rozměry 165 × 87 cm) mají rámovou konstrukci původně se čtyřmi výplněmi s poměrně výraznou obloučkovou fazetou rámu, obdobně jako dveře v Olšině. Volutové závěsy jsou nezvykle subtilní, spíše ilustrují soumrak kovářské práce s nástupem zámečnického způsobu provedení dveřního kování od poloviny 19. století. Zřejmě původní, poměrně drobný krabicový zámek formátu 13 × 10 cm má kliku s plochým talířkovým ukončením. Výřez pro prosvětlující (ne-

Obr. 7: Kostel Nejsvětější Trojice v Hodňově, na pilastrech v interiéru je iluzivní mramorování, jež je provedením podobné mramorování nalezenému v interiérech obytných domů v Hodňově a Olšině (foto J. Drozda).

dochované) okénko je evidentně druhotný, se znaky dodatečné úpravy původně plných dveří se čtyřmi výplněmi. Podle dodnes patrných stop bylo okénko fixováno čtyřmi obrtlíky. Na některých odřených místech je patrný starší, zřejmě původní šedý nátěr celé plochy dveří. Mladší nátěr dveří naznačuje i drobné narušení dřevěné konstrukce na několika místech, dodatečně přetřené iluzivní malbou. Dekor je v podstatě identický s výmalbou dveří v Olšině.

Dveře s šablonovým dekorem

Na výzdobě dveří (o rozměrech 165×83 cm) s šablonovým dekorem, kterým byly zdobeny stěny v celé místnosti, je zřejmá snaha maximálně potlačit konstrukci dveří v jinak nečleněné východní stěně světnice. Řadu analogických situací známe samozřejmě i z panského prostředí, kde některé spíše podružné dveře byly potaženy tapetou, popřípadě malbou uplatňující se na stěnách celé místnosti. Dveře se svou konstrukcí i kováním jeví jako starší než mramorované dveře, které mají také užší rámovou konstrukci. Masivní volutové závěsy s drobnými rozvilinami s dnes již značně zkrakelovaným nátě-

Obr. 8: Hodňov – dům čp. 16, fasáda do návsi.

rem ještě odpovídají baroknímu tvarosloví a byly zřejmě užity druhotně. Ochranný malovaný pás kolem zámku (15×13 cm) s miskovitým ukončením kliky je dekorativně řešený odlišně než u provedení na mramorovaných dveřích, má tmavě zelený odstín. Pozoruhodný je pečlivý přístup k dokonalému „pomalování“ dveří i v profilovaných partiích, kde nebylo možné v plném rozsahu uplatnit šablonovou předlohu a jistě bylo třeba malbu doplnit linkami „z ruky“.

Osvětlovací okénko se subtilní konstrukcí rámu má stejný dekor modrých a bílých linek na modrošedé ploše jako mramorované dveře. Na zadní straně se uplatňuje pouze šedý nátěr. Je pravděpodobné, že podkladní modrošedý nátěr je zde nátěrem původním. Zavěšení křídla zajišťovaly dva rohové závěsy s jednoduchým ukončením. Okno s obloučkovou fazetovou profilací na vnitřní i vnější straně je děleno svislou příčí. Nesymetrické čtyřtabulkové zasklení okenního křídla je provedeno do drážky. Vodorovné dělení okenních tabulek zajišťuje pohyblivě osazená dřevěná lišta.

Izolovaný prvek horní lišty zárubně se zřejmě uplatnil na zadní straně zárubně dřevěné příčky (na starší dokumentaci se zachycením přední strany se uplatňuje jiná horní lišta). Na rozdíl od ostatní iluzivní

Obr. 9: Expozice stavebních řemesel v bývalém klášteře klarisek, Český Krumlov, dveře z Hodňova čp. 16.

Obr. 10: Expozice stavebních řemesel v bývalém klášteře klarisek, Český Krumlov, dveře s iluzivním mramorováním z Hodňova čp. 16.

Obr. 11: Expozice stavebních řemesel v bývalém klášteře klarisek, Český Krumlov, dveře s šablonovou výzdobou z Hodňova čp. 16.

Obr. 12: Expozice stavebních řemesel v bývalém klášteře klarisek, Český Krumlov, dveře s iluzivním mramorováním z Hodňova čp. 16, detail volutového závěsu.

Obr. 13: Expozice stavebních řemesel v bývalém klášteře klarisek, Český Krumlov, dveře s šablonovým dekorem z Hodňova čp. 16, detail volutového závěsu.

Obr. 14: Expozice stavebních řemesel v bývalém klášteře klarisek, Český Krumlov, dveře s iluzivním mramorováním z Hodňova čp. 16, detail dekorativního rámu kolem krabicového zámku.

Obr. 15: Expozice stavebních řemesel v bývalém klášteře klarisek, Český Krumlov, dveře s šablonovým dekorem z Hodňova čp. 16, detail dekorativního rámu kolem krabicového zámku.

mramorované výmalby zde byly použito navíc ještě hnědé malované pole.

Interpretace nálezů

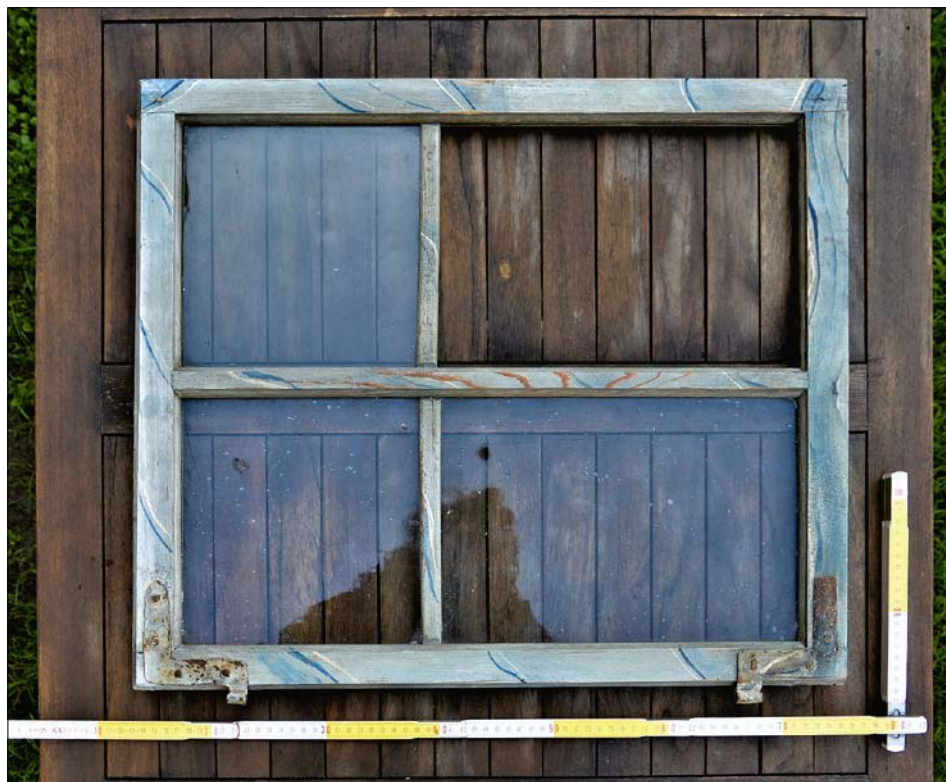
Móda malovaného nábytku dosáhla svého vrcholu v lidovém prostředí v polovině 18. století, jako tradice však přetrvává až do počátku 20. století. U nábytku a stavební výbavy z měkkého dřeva panovala v souvislosti s reprezentací setrvalá potřeba zušlechtit povrch jinak než přiznáním přirozené dřevokresby. K nejstarším a dlouho používaným barvám patřila snadno dostupná klišová či kasejnová tempera, obvykle proti sprášení fixovaná fermežovým nátěrem. S určitou mírou pravděpodobnosti lze tento postup předpokládat i u námi popisovaných konstrukcí, i když není ani zcela vyloučená olejová bar-

Obr. 16: Prosvětlovací okénko zaniklé dřevěné stěny z Hodňova čp. 16, depozitář Památkářské obce českokrumlovské.

va. Provedením mramorování byl učiněn pokus o sjednocení úpravy dřevěných prvků v interiéru reprezentativních pokojů obou usedlostí. Z dochovaného kusu police v domě Olšina čp. 6 lze předpokládat, že podobnou povrchovou úpravou mohly být opatřeny i další kusy nábytku. Pozornost si zaslouží zcela originální způsob výtvarného pojetí malby, tím spíše, že je téměř v identickém provedení doložena ve dvou objektech. Nález je o to vzácnější, že stavební fond po druhé světové válce v této oblasti doznal značných ztrát, ať již cílenou destrukcí nebo samovolným chátráním. Není tak zcela vyloučeno, že se na konci 19. století mohlo jednat o regionálně více rozšířenou módní úpravu venkovských interiérů.

Pokud budeme hledat zdroj inspirace, jistým vodítkem může být výzdoba stěn farního kostela Nejsvětější Trojice v Hodňově, vybudovaného v důsledku josefínských reforem v roce 1788. Na pilastrech pod klenebními pasy je iluzivní mramorování, které se svým geometrickým pojetím úpravě truhlářských prvků nápadně podobá.

*Tento článek vznikl v rámci plnění výzkumného cíle NPÚ: **Výzkum nemovitých památek v ČR**, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury ČR na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace.*

Obr. 17: Prosvětlovací okénko zaniklé dřevěné stěny z Hodňova čp. 16, depozitář Památkářské obce českokrumlovské.

Obr. 18: Horní lišta zárubně dveří s iluzivním mramorováním z Hodňova čp. 16, depozitář Památkářské obce českokrumlovské.

MGR. JIŘÍ BLOCH, MGR. JARMILA HANSOVÁ,
ING. DANIEL ŠNEJD: NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV, ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

LITERATURA

Škabrada, J. 2007: Konstrukce historických staveb. Praha, s. 374 a 378.

POZNÁMKY

- 1) Během husitských válek klášteru téměř veškerý pozemkový majetek včetně boletického újezdu odňali Rožmberkové, sídlící v Českém Krumlově. Rožmberkové krátce po roce 1501 vrátili klášteru pouze rybník Olšina, kdežto stejnojmennou vesnici, položenou pod jeho hrází, mu prodali až v roce 1568. – Archiv český XXIX, s. 47–48.
- 2) J. Kadlec, Dějiny kláštera Svaté Koruny. České Budějovice 1949, s. 222–224.
- 3) Státní oblastí archiv Třeboň, oddělení Český Krumlov, Velkostatek Český Krumlov, sign. I 5AU 225, Pozemková kniha vsí původně náležejících k cisterciáckému klášteru Zlatá Koruna (1675) 1734–1880, fol. 406–407; Katastrální úřad pro Jihočeský kraj, katastrální pracoviště České Budějovice, Pozemková kniha obce Olšina I (1–49), fol. 7; tamtéž, Pozemková kniha obce Olšina II (50–147), fol. 61.
- 4) Státní okresní archiv Český Krumlov, fond Místní národní výbor (MNV) Hodňov, kart. č. 5.

DIE STILISIERTE MRAMORIERUNG DER TÜREN UND WEITEREN INNENRAUM-TISCHLERARBEITEN AM BEISPIEL VON ZWEI HÄUSERN IN OLŠINA UND HODŇOV

Im Gehöft Nr.-Konskr. 6 in Olšina (Langenbruck, Bez. Český Krumlov [Böhm.-Krumau]) sind die Eingangstür, das Türchen vom Einbauschrank und ein langes Tellerregal in der volkstümlich erfassten Marmorierung in den Tönen von Blau als Verzierung erhalten. Der gleiche Dekor befindet sich an der Innenraumtür im Gehöft Nr.-Konskr. 16 in Hodňov (Honnetschlag, Bez. Český Krumlov), die ebenfalls das blaue Schablonendekor hatte. Der Anstrich ist in Temperafarbe ausgeführt, mit Ölack oder Farbe auf der Öl- (Firniss-)Basis fixiert. Den Grund bildet der hellblaue Flächenanstrich, wobei der Autor sich bemühte die Illusion der Marmorierung mittels fast geometrischer oder amorpher, mit weißen oder blauen Linien begrenzten Gebilde oder Felder zu erreichen, die mitunter in der fast pastosen Form zum Ausdruck kommen. Der Anstrich ist nur einschichtig, er wurde nie erneuert, d. h. er ist durchaus authentisch. Der Dekor hängt mit der im volkstümlichen Milieu in der Mitte des 18. Jahrhunderts gipfelnden Mode der bemalten Möbel zusammen, aber als Tradition dauert es bis in den Anfang des 20. Jahrhunderts. Die nächste mögliche Vorlage für die Innenraumdekoration beider Gehöfte lässt sich wohl in der 1788 erbauten Pfarrkirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit in Hodňov suchen. An den Pilastern unter den Gurtbogen befindet sich die illusionistische Marmorierung, die sich in ihrer geometrischen Auffassung der Gestaltung der Tischlerarbeiten auffallend ähnelt. Die Funde der vereinzelt Belege der marmorierten Teile von Bauerninnenräumen sind um das wertvollere, dass sie in den durch die Aussiedlung der ursprünglichen deutschsprachigen Bevölkerung betroffenen Dörfern erfolgt sind.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Olšina (Langenbruck, Bez. Český Krumlov [Böhm.-Krumau]) – Haus Nr.-Konskr. 6, Wohnteil, dessen Innenraum das Ensemble von Teilen mit gemalter Marmorierung verbirgt (Foto V. Babická).

Abb. 2: Olšina – Haus Nr.-Konskr. 6, Tür im Obergeschoss des Wohnteils vom Gehöft, Blick vom Innenraum der Stube hin (alle Fotos J. Bloch, falls nicht anders angeführt).

Abb. 3: Olšina – Haus Nr.-Konskr. 6, Tür im Obergeschoss des Wohnteils des Gehöfts, Detailansicht der Schlossumrahmung.

Abb. 4: Olšina – Haus Nr.-Konskr. 6, Tür im Obergeschoss des Wohnteils des Hauses, Türnischenbekleidung, Blick vom oberen Flur zu.

Abb. 5: Olšina – Haus Nr.-Konskr. 6, Wohnteil des Gehöfts, Einbauschranktürchen und Regal (Foto M. Špinarová).

Abb. 6: Hodňov (Honnetschlag, Bez. Český Krumlov) – Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit (Foto J. Drozda).

Abb. 7: Hodňov – Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit, an Pilastern im Kircheninneren befindet sich die illusionistische Marmorierung, die sich in ihrer Ausführung der in den Innenräumen der Wohnhäuser in Hodňov und Olšina ähnelt (Foto J. Drozda).

Abb. 8: Hodňov – Haus Nr.-Konskr. 16, Dorfplatzfront.

Abb. 9: Český Krumlov, ehemaliges Klarissenkloster, Baugewerbeexposition – Tür aus Hodňov Nr.-Konskr. 16.

Abb. 10: Český Krumlov, ehemaliges Klarissenkloster, Baugewerbeexposition – Tür mit illusionistischer Marmorierung aus Hodňov Nr.-Konskr. 16.

Abb. 11: Český Krumlov, ehemaliges Klarissenkloster, Baugewerbeexposition – Tür mit Schablonendekor aus Hodňov Nr.-Konskr. 16.

Abb. 12: Český Krumlov, ehemaliges Klarissenkloster, Baugewerbeexposition – Tür mit illusionistischer Marmorierung aus Hodňov Nr.-Konskr. 16, Detail vom zierlichen Türband.

Abb. 13: Český Krumlov, ehemaliges Klarissenkloster, Baugewerbeexposition – Tür mit Schablonendekor aus Hodňov Nr.-Konskr. 16, Detail vom zierlichen Türband.

Abb. 14: Český Krumlov, ehemaliges Klarissenkloster, Baugewerbeexposition – Tür mit illusionistischer Marmorierung aus Hodňov Nr.-Konskr. 16, dekorative Umrahmung des Kastenschlosses, Detail.

Abb. 15: Český Krumlov, ehemaliges Klarissenkloster, Baugewerbeexposition – Tür mit Schablonendekor aus Hodňov Nr.-Konskr. 16, dekorative Umrahmung des Kastenschlosses, Detail.

Abb. 16: Lichtfenster aus der verschwundenen Holzwand aus Hodňov Nr.-Konskr. 16, Depot des Vereins Památkářská obec českokrumlovská (Krumauer Denkmalpflegeverein).

Abb. 17: Lichtfenster aus der verschwundenen Holzwand aus Hodňov Nr.-Konskr. 16, Depot des Vereins Památkářská obec českokrumlovská.

Abb. 18: Illusionistisch marmorierte obere Türzargenleiste aus Hodňov Nr.-Konskr. 16, Depot des Vereins Památkářská obec českokrumlovská.